

Jānis Akuraters

LAUPĪTĀJS

KOMĒDIJA VIENĀ CĒLIENĀ

Personas:

Lielkalns, bagāts saimnieks, Zemgalē.

Lielkalna kundze.

Zenta, viņu meita.

Jānis Cīrulis, jaunsaimnieks, bij. kareivis.

Sīpoliēne, kaimiņiete.

Laupītāju laikos, Latvijā.

Skatuve. Liela labi iekārtota istaba Lielkalnos. Skapji un citas mēbeles veclaicīgas, bet skaistas. Logiem priekškarī. Puķes. Stūrī liels ērts dīvāns, pie tā apaļš galds ar galdsegu, grāmatām un avīzēm. Durvis vidū no āra. Pa labi uz citām saimnieku istabām.

PIRMAIS SKATS.

Z e n t a (sēd pie galda uz dīvana un lasa grāmatu, bet izklaidīgi; bieži domā kaut ko. Klauvē pie āra durvīm).

Lūdzu iekšā!

C ī r u l i s (ienāk, brašs, slaiks, gaŗos zābakos, inteliģents. atturīgs, bet pilns jautrības).

Labdien Lielkalnos!

Z e n t a (priecīga tam pretī).

Jūs?! Nu, taisnību sakot, negaidīju. Labdien!

C ī r u l i s (skūpstā roku).

Nu, vai tad negaidīts nevar ierasties? Es esmu no tiem, kurus negaida... Kad mēs lencām bermontiešus pie Bauskas, viņi mani arī negaidīja. Bet tad arvien ir lielākais loms. Toreiz mēs sagrābām 40 gabalus ar visiem ratiem un zirgiem!

Z e n t a (jautri).

Bet vai tad te izskatās pēc bermontiešu noņemnes?

C ī r u l i s.

Nu, šinīs laikos arvien labāk, kad ņem ar varu. Tagad ar kautrību vairs nekur netiek. Bet kā veicas? Ko dara Zentas jaunkundze viena? Sapņo?

Z e n t a.

Sapnot jau var, ko tas mums dod. Bet vai visi var būt tik izveicīgi, ka var ņemt ar varu?

Cīrulis.

Ar varu, jaunkundze, tikai ar varu! Un ātri. Apmēram tā, kā laupītājs, kad ielaužas istabā. Rokas augšā! Rokas augšā! Nu būs vai nē? (Zenta paceļ rokas smiedamās.) Rokas augšā! Tā! (Steidzīgi apskauj Zentu un noskūpsta.) Tā!

Z e n t a (raisīdamās vaļā).

Bet... Cīruļa kungs! Laidiet! (Klusāk.) Ak, jūs, laupītājs, tīrais bandīts! (Draudē ar pirkstu) Bet es lūdzu (rāda ar roku uz istabu pa labi). Viņi abi tur. Jūs jau ziniet! Mums jābūt uzmanīgākiem. Man liekas, tēvs uz jums netur labu prātu.

Cīrulis.

Nekādu cerību? Vai jūs ko runājāt?

Z e n t a (nokar galvu).

Ak, labāk neprasiet. Man liekās, viņiem viss zināms... Runā, ka man vajadzēšot braukt uz Rīgu... kaut ko tur mācīties vai studēt. Bet viss tas jūsu dēļ. Te tā vecā Sīpoliene ložņā un tik stāsta. Pūriem melu! Ak, nepatīk nekā vairs... Pavisam bēdīgi... (grib raudāt).

Cīrulis.

Diezgan, Zenta! Es ne-esmu no tiem, kas baidās. Es eju arvien taisni. Un ja es ko esmu apņēmies, — lai Dievs sargā pretinieku! No maniem naģiem neviens vēl nav izmučis.

Z e n t a.

Ko tas nozīmē? Vai jūs gribat kauties ar kādu. Vai ņemt gūstā?

Cīrulis.

Jūs jau ziniet. Zentas jaunkundzi es gribu ņemt gūstā. Un arī viņas tēvu... arī Lielkalnu... Nūdien, esmu gatavs pat kauties, ja vajadzīgs. Un ja ne ar varu, tad ar viltu. Gluži kā karā. Stratēģija ir lieliska zinātne, ja tikai to prot pielietot.

Zenta.

Jums, kā redzu, ir plāni. Vai man arī nebūtu atļauts ar tiem iepazīties?

Cīrulis.

Jums labprāt. Jūs tak ziniet, ka mēs esam kopīgi karotāji šai lietā. Nu tad labi, klausaties. Jūs mani saucat par laupītāju. Bet ja mani uz to pavedina... Nu, redziet — manā jaunsaimniecībā ir viss: jaunas mājas, zirgi, govīs, siltas istabas, bet nav... un to jūs gan ziniet, kā man nav? Jūsu nav, Zenta! Un ja nav jūsu, tad lai visa mana jaunsaimniecība put. Nav vērts...

Zenta.

Cīruļa kungs! Nerunājiet vairāk. Es... Jūs jau to ziniet. Bet tēvs un māte nē. To es jūtu.

Cīrulis.

To mēs vēl redzēsim. Es šodien gribu taisīt viņiem uzbrukumu taisni no frontes. Un tad mēs redzēsim.

Zenta (ieinteresēta).

Ko tad jūs gribat darīt?

Cīrulis.

Formeli prasīt jūsu roku, kā mēdza teikt vecos laikos. Jo sirds — tā tak laikam man jau ir.

Z e n t a (vēsi, koķetīgi).
Kā jūs to ziniet? Vai tik droši?

C ī r u l i s (pieceļas).
Ko? Zenta, ko tas nozīmē?

Z e n t a (kaitinādama).
Ne tik drīz, leitnanta kungs.

C ī r u l i s.
Tiešām? Zenta! Jūs runājiet nopietni?

Z e n t a (spēlēdamās).
Un ja es runātu nopietni?

C ī r u l i s (domīgi vērodams viņu).
Tā? Nu tad — — — vai ziniet, tad es arī eju. . .
Tad man te nav ko meklēt (grib iet, ilgi lūkojas Zentā).
Es tad aizeju. Uz visiem laikiem — ardievu!

Z e n t a (smiešamās).
Nu, ejiet. . . ejiet. . .

C ī r u l i s.
Es eju. (Apstājas pie durvīm.) Vai tiešām, Zenta?

Z e n t a.
Nu, nāciet tagad atpakaļ. Un sakiet: rokas
augšā! (Pacel rokas un saķer viņu ap kaklu.) Ak jūs,
briesmīgais laupītājs (smejas).

C ī r u l i s (skūpstas).
Zenta, Zenta! Kā jūs variet tik ļaunus jokus
dzīt!

Z e n t a.
Diezgan, diezgan! Bet sakiet, kā jūs īsti do-
mājiet izvest savu nodomu?

Cīrulis.

Atklāti. Tāpat kā pie jums, Zenta.

Zenta (smejas).

Bet jūs tak negribēsāt manu tēvu uzvarēt ar skūpstu. Ha, ha, ha... jocīgi! Ha, ha, ha! (Amizanti smejas.) Nu, kā tas izskatītos!

Cīrulis (ar bravuru).

Zentas jaunkundze, kad es ko esmu apņēmis, tad to arī izdaru. Un šodien es esmu apņēmis pateikt jūsu tēvam, ka viņa meitu esmu noskatījis sev par saimnieci. Ja, vai nē? Atklāti!

Zenta.

Labs nodoms. Bet ja nu viņš saka nē? Tad viss ir vēl ļaunāk nekā līdz šim.

Cīrulis.

Ja nē... nu tad. Tad es esmu gatavs, vai zīniet, Zenta, tad es esmu gatavs... E! nav ko runāt!

Zenta.

Nu, ko tad? Ko?

Cīrulis.

Palikt par laupītāju un jūs nolaupīt. Ja! Bet lai tas paliek. Es nevaru atklāti un tūlīt. Sakiet, vai Lielkalns mājās?

Zenta.

Tēvs ir tepat otrā istabā. Māte arī. Bet man slikta nojauta. Labāk būtu, ja šodien vēl jūs neru-

rātu. Viņš sevišķi sliktā omā. Saskaities. Pazaudējis prāvu senatā.

Cīrulis.

Tā? (Asi.) Nē! Dienu no dienas tas ir atlikts. Bet ilgāk es nevaru. Vīrs pret vīru! Uz priekšu! Un visā nopietnībā. Ko jūs sakat? Vai nē?

Zenta.

Nu, kad jūs tā gribat... Ja jau tāda ir jūsu taktika... Nu tad — ejiet.

Cīrulis.

Labi. Bet jums jābūt klāt. Kad jūs esiet klāt, tad man divreiz tik liela drosme. Tā. Es pasaukšu... Nē, palūdziet tēvu labāk jūs, lai viņš ienāk. Ja? Lūdzu.

Zenta.

Kā gribiet? (Pieiet pie durvīm pa labi un pieklauvē. Balss aiz durvīm. Kas tur ir?) Lūdzu, te ir atnācis ciemiņš. Vēlas ar tevi runāt.

Cīrulis (sagludina drēbes, gatavojas).

Savādi gan ir, Zenta. Bet jūs neejiet nekur, man būs drošāk. Ja. Palieciet tepat. Savādi.

Zenta (smejas).

Bet jūs tak gribējāt — ar uzbrukumu!

Cīrulis.

Ja... ja. Bet tā savādi ir jau. Karā man nekad roka nedrebēja. Bet tagad. . Zenta... Ak, jau nāk!

OTRAIS SKATS.

Lielkalns un Lielkalna kundze.

(Viens aiz otra ienāk. Lielkalns resns, nevisai liela auguma, iesirma būrzdā, bramanīga ieturēšanās. Lielkalna kundze idzīga, pavēloša, cienīga.)

Lielkalns.

Tā? Kaimiņš ar' atnācis, kā saka. Justament pie vakara.

Lielkalna kundze.

Skaties vien! Ciemiņi!

Cīrulis (laipni un padevīgi apsveicinas).

Labdien, Lielkalna kungs! Labdien, cienītā kundze! (Skūpsta galanti roku, kas mātei ļoti patīk.) Negaidīts ciemiņš, piedodiet.

Lielkalna kundze (zīmīgi.)

Tak jau kādam varbūt i gaidīts! Man tā likās, ka te kāds runā ar Zentu.

Lielkalns (rāda uz krēslu).

Apsēžaties. Ko laba teiksiet? Tak jau kāda vajadzība būs?

Cīrulis.

Ja. Nezinu, kā to lai saka. Vai tad jūs nevarētu saprast... Tā savādi ir gan...

Lielkalns.

Tad jau laikam atkal talkā būs jā-iet?

Cīrulis (apjucis).

Nē. Šoreiz gan nē? Redziet... Na. . . Kā to lai saka..,

Lielkalna kundze (asi un noteikti.)

Nu, to bulli gan es vairs nedošu. Ir jau nolikts uz barošanu...

Cīrulis.

Bet Lielkalna kundze!.. Ko jūs. . (Lielkalnam.)
Nu... labāk sapīposim. Lūdzu (sniedz papirosus).

Lielkalns (paskatās, neņem).

Laikam atkal tā pate „Rīga“. Nu ja, jaunsaimnieku garža. (Izvelk cigaru maku.) Te būs drusku labāka marka. Es „Rīgu“ nesmēķēju. Tfu! (Nokož cigaram galu un izsplauj zemē; pēc iepīpošanas.) Nu? Smēķē ar? Tā ir starpība. Nu, ko tad teiksiet? (Lepni skatās uz Cīruli.) Lai iet vaļā!

Cīrulis (sevi).

Velns lai rauj! Tā savādi gan ir... (Lielkalnam.)
Es šoreiz ar pavisam savādu lūgumu. Tikai nezinu...

Lielkalna kundze (aizdomīgi.)

Nu, ko tad cits var zināt, kad jau paši neziniet.
Vai tad tik grūta lieta?

Lielkalns.

Nu, vai ziniet, Cīruļa kungs, ja jūs domājat, ka es jūsu vekseli žirēšu, tad jāsaka — nekas nebūs... Cik tur tās mantas tādā jaunsaimnieka mājā. Pāris govīs, divi veci kleperi. Un vispārīgi — es vekselus neatzīstu. . Nē, nē!

Cīrulis (stingrāk).

Nē, nē! Kas par vekseliem! Bet tas man gan jāsaka, ka mana saimniecība ir vislabākā kārtībā. Man nekādas mantas netrūkst. Man ir cits lūgums... (Sevi.) Kā lai to iesāk?

Lielkalna kundze.

Savāds lūgums, kad nevar izteikt. Zenta, ej drusku ārā. Cīruļa kungs nevar to pateikt. Tak jau laikam kas skunstīgs...

Cīrulis (aši protestē).

Nē, nē! To tik nē. Zentas jaunkundze nedrīkst nekur iet. Teikšu skaidri — man nav ko slēpt. Es gribu precēties. Un savu jauno saimnieci esmu atradis Lielkalnos...

Lielkalna kundze.

Skaties vien! Kuŗa tad tā būs? Mums ir tikai divas kalpones. Viena tā leitiete, otra rīdziniece. Laikam gan tā rīdziniece?.. Acīga jau ir gan.

Cīrulis.

Tad nē! Cienītā kundze! Skaidri un gaiši: es lūzdu jūsu meitas Zentas roku! Zentu, ja!

Lielkalns un Lielkalna kundze (bola acis viens uz otra; pārsteigti un mēmi spēlē nesaprašanu).

Tā? Tā?

Lielkalns (Lielkalna kundzei).

Ko viņš tur teica?

Lielkalna kundze.

Vai tad es dzirdēju? Nekā nesaprotu.

Cīrulis.

Lielkalna kungs un cienītā kundze! Mēs ar Zentu esam skaidrībā. Neliedziet mums šo laimi. Būsim vislabākie kaimiņi. Viņas un jūsu dēļ es gatavs ziedot visu, ko no manis varētu prasīt.

Lielkalns.

Ko? Ko? Jūs jau abi skaidrībā? Jau viss nodarīts? Ak tad taisnība gan Sīpolienei būs, ka tas Cīruļu seskis nākot pie Lielkalnu cāļiem. Tagad saprotu. Aha! Nu, bet tad es arī skaidri teikšu...

Lielkalna kundze.

Ak tā! Ja, tad es arī skaidri teikšu...

Lielkalns (viņai priekšā).

Pagaidi, tagad! Tagad ir man jārunā.

Lielkalna kundze (atbīda to nost).

Nē, tagad man ir jārunā. Ak tad skaidrībā gan esiet jau? Skaidrībā? Tā? Nu paskaties vien!

Lielkalns.

Es arī esmu skaidrībā. Pilnīgi. Īsi un āši: Nekad! Jūs esiet pārskatījušies, Cīruļa kungs!

Lielkalna kundze.

Ja! Nekad! Gluži pareizi! Vai tas nu ir redzēts! Šie jau skaidrībā!

Lielkalns.

Lielkalna meita nav priekš jums. Nu, vai skaidrs?

Cīrulis.

Bet, Lielkalna kungs!... Es.

Zenta.

Māt, māt! Paklausies, mammiņ!

Lielkalns (vēsi).

Nekas! Smalkas lietas. Brīnišķīgi laiki! Cilvēki var būt ļoti iedomīgi. Gluži skaidri: lūdzu jūsu meitas roku! Un tālāk, protams, — lūdzu jūsu māju! Lūdzu Lielkalnus! Īsi un skaidri. Ha, ha, ha! Nekas! Netrūkst bravuras tiem jaunlaiku ļaudīm. Vienkārši un īsi!

Lielkalna kundze.

Ja! Viņi tev nodara bez kādas ziņas. Viņi jau skaidrībā! Nu, vai tas ir redzēts! Lielkalnu meita nebūs vis tā paņemama, kā katrs domā.

Cīrulis (lepnāk).

Bet paklausāties, Lielkalna kungs! Es ne-esmu lūdzis jūsu mājas, bet Zentas jaunkundzi. Tikai Zentas jaunkundzi. Mājas man ir pašam. Piecu gadu laikā es esmu uzcēlis visu, kas man vajadzīgs. Man nekā netrūkst... Tikai...

Lielkalns.

Zinu, zinu! Sešdesmit pūrvietas! Tā esot māja. Lielkalni ir divi simti septiņdesmit pūrvietas. Saprotiet? Un vienīgā mantiniece ir mana meita. It kā es nezinātu, ko tas nozīmē. Nemēģināt man iestāstīt.

Lielkalna kundze.

Un mana meita lai ietu uz to zaldatu māju par saimnieci!

Cīrulis (uztraukts).

Ko jūs teicāt?

Zenta (mierina viņu).

Bet lūdzu, Cīruļa kungs! (Uz māti.) Ja, man tad arī skaidri jāpasaka: esmu ar Cīruļa kungu vienās

domās. Mēs mīlam viens otru — vairāk mums nevajaga. Ļaujiet mums uzsākt savu dzīvi. Kāds iemesls var būt jūsu nelabvēlībai? Cīruļa kungs ir varonis! Viņš mums visiem izkaŗoja brīvību.

Lielkalns (zobgalīgi).

Atkal tā varonu būšana! Sniekls!

Cīrulis (vēsi ar cieņu).

Es izlūdzos, Lielkalna kungs! Es esmu bijis virsnieks. Jums nav ne mazākā iemesla par mani zoboties. Es...

Zenta.

Cīruļa kungs, lai paliek! (Uz Lielkalnu.) Tēvs! Es nesaprotu tavu izturēšanos. Vai tad Cīruļa kungs mums ko ļaunu nodarījis? Atminaties Bermonta laikus, kad visa mūsu manta un dzīvība bija apdraudēta... Es vēl biju skolniece... Cīruļa kungs toreiz atbrīvoja visu apkārtni no tiem laupītājiem. Viņš ir pelnījis, ka viņam pateicamies. Es viņu mīlu un lūdzu jūs, nelieciet mums šķēršļus ceļā.

Lielkalns.

Tā... tā... Es viņu mīlu un ar to diezgan! Isi un skaidri! Nu tad es ari teikšu: Cīruļa kungs, nepūlaties velti. Mana meita nav jums domāta. Viņa pieder citai sabiedrībai. Diezgan! Jūs saprotiet! Viņa brauks rītā tūlit uz Rīgu un iestāsies augstskolā. Viņa studēs par advokatu. Pietiek! Dziļojiet veseli! (Grib iet.) Veltīgi tālāk runāt.

Zenta (ncteikti).

Tēvs! Neaizmirstiet, ka ari man ir sava griba un dzīve. Un es darišu, kas man patiks.

Lielkalns (pārsteigts).

Tā? Kur tad nu tā uzreizi?

Lielkalna kundze.

Vai manu dienī! Ak tā gan! Vai tu dzirdi, tēv? Sava griba!

Cīrulis.

Zentas jaunkundze ir pilngadīga! Es domāju...

Lielkalns (pārtrauc).

Ko? Kas tas ir? Draudi? Nu iedomājaties tikai. Jūs ienākat manā mājā un sākat draudēt. Ja, ja. Tagad tādi laiki. Rokas augšā! Es gribu jūsu meitu. Ha, ha, ha, ha. Tas jau izklausās pēc bandita... Visu ar varu.

Lielkalna kundze.

Abet riktīgi pēc laupītāja! Vai dieviņ!

Cīrulis (dusmās, Lielkalnam).

Es! Bandits! Es lūdzu nemētāties ar vārdiem, Lielkalna kungs! Es... (Nevarēdams savaldīties.) Es to nepielaidīšu! Es jūs lūdzu... (Tuvojas Lielkalnam.)

Zenta (mierina).

Cīruļa kungs!... (Saņem to aiz rokas. Viņš paliek mierīgāks.)

Cīrulis (noteikti, ar cieņu).

Jūsu dēļ, Zentas jaunkundze... Jūsu dēļ es varu visu. Bet tagad man ir diezgan. Šoreiz es eju. Tagad es zinu, ka man te nekas nav gaidāms. Mēs runāsim vēlāk, Zentas jaunkundze... Ardievu,

Lielkalna kungs! Ardievu, Lielkalna kundze. Es esmu gribējis būt atklāts, bet jūs nē... Man ir žēl, ka mūsu kaimiņu attiecības paliek citādas... Bet ja tas kam nāk par ļaunu, tad ziniet, ka jūs bijāt tas, kurš... (Zenta viņu apsauc, viņi abi sarunājas.)

Lielkalns (aizkūpina jaunu cigāru).

Nu, nu, laikam es būšu tas vainīgais vēl beidzot. Jaukas lietas! Hm. (Uztraukts žestikulē.) Nu ir traki!

Lielkalna kundze (tāpat).

Tīri cilvēkam uztrauc nervus!

Cīrulis (galanti).

Lūdzu piedošanu! Negribu jūs vairs traucēt. Pēc iespējas centīšos izvairīties... Sveiki!

(Vēsi palokas, iziet. Zenta to pavada.)

TREŠAIS SKATS.

Lielkalns, Lielkalna kundze; vēlāk
Zenta.

Lielkalns (solo uztraucies).

Traks cilvēks! Ar varu gatavs paņemt... Nu, saki, cilvēks!

Lielkalna kundze.

Būtu vismaz runājis kā pieklājas. Bet tik vien ir kā tā lepnība.

Lielkalns.

Ko es teicu: Zentai jābrauc prom un beigas. Rītā pat — uz Rīgu! Gan viņam tad aizmirsīsies. Un tagad neizlaid to skuķi no acīm.

Lielkalna kundze.

Kad tik nu nebūtu par daudz vien sarunājuši savā starpā. Aiz to es domāju, — kur vien kāds izrīkojums vai kas — kopā un kopā. Te nu ir!

Lielkalns.

Nu tad mēģini viņai tās domas izdzīt no galvas. Šitādas nepatīkšanas...

(Zenta ienāk.)

Lielkalna kundze (Zentai).

Nu, kā tad bij? Ak tad esiet gan norunājuši jau visu? Vai kauns ar ir?

Zenta (spītīgi).

Ja, esam norunājuši! Vai tad viņš jūs grib precēt? Mani.

Lielkalna kundze.

Nu, mute tev ir gan! Un kas tad būs? Laikam aizvedīs ar varu tevi?

Zenta.

Kas būs tas būs. Jūsu padoma vairs neprasišu. Esmu jau liela. (Aizgriežas pie loga.)

Lielkalna kundze.

Tā? Laba meita, nekas!

Lielkalns.

Pietiek! (Uz Zentu.) Rītā savāc savas mantas. Tev jābrauc uz Rīgu. Ja gribi stāties augstskolā. Ja nē — uz ministriju! Ministrs man apsoliņās par tevi gādāt. Būs laba vieta. Naudas netrūks. Dabūsi no mājām arī. Bet to te... Tu liec tādas domas pie malas. Mūsu ģimenei tas nepas.

Lielkalna kundze.

Skaidra lieta. Tu esi no slavenas ģimenes. Padomā, kur tu vari tikt. Par ministra kundzi. Varbūt vēl labāk. Mēs neliedzam precēties kaut kurā laikā, ja tik pēc mūsu stāvokļa. Bet šitā — apžēlojies!

Lielkalns.

Nu diezgan! Es teicu: rītā brauksim!

(Klāvē pie durvīm.)

Kas tad nu? Vai atkal jau atpakaļ būs tas varonis?

Lielkalna kundze.

Nudien, nebūs labi. Vai negudrs!

CETURTAIS SKATS.

Tie paši. Sīpoliene.

Sīpoliene (vilnas lakatu ap pleciem un mazu lakatu ap galvu, pabranga, apaļīga, kustīga, steigšus iekrīt istabā, kā skriedama, aizsūsusies).

Nu labdien, labdien, mīlie kaimiņi, labdien! Vai, vai, vai, kā piekusu! Vai, vai vai! Posts, posts! Nu ar nav labi! Vai, vai! Kas to būtu domājis. Vai, vai, vai!

Lielkalns un Lielkalna kundze.

Kas tad nu? Kas tad nu?

Sīpoliene (aizsūsdamās).

Vai, vai, vai! Vai tad jūs neziniat. Lai Dievs pasarg! Es saku, nu tik jābēg mežā. Vairāk nekā ka mežā. Vai manu dienī!

Lielkalna kundze.

Nu kas tad noticis? Nu saki tak, runā!
Sīpoliene (aizelsdamās noliek lakatu un mētājas rokām).

Es nevaru ne parunāt šitās briesmas! Bet tad kāvuši gan! Kāvuši gan! Gubām. Bet riktīgi kā aitas kāvuši! Vai, vai!

Lielkalns (ieinteresēts).

Ko tad kāvuši? Runā, ka var saprast. Kur, Ko?

Sīpoliene.

Vī die! Nu par to jau visi vaimanā. Nu, tie paši laupītāji vai banditi, kā viņus sauc. Nu, iejājuši tur vienās mājās, tur uz robežas, un visus tik nost! Visus tik nost! Riktīgi kā aitas apdūruši. Tādi ar maskām un katram pa divas plintes rokās un visus no vietas tik nost un nost! Un tad gājuši uz otrām mājām. Vai dieviņ, vai tad es zinu... Runā, ka izkāvuši vai pusotra pagasta. Tak jau kādi Kaupēna brāļi vai kas. Nu, un cik tad tas tāli no šejienes. Dievs vien zin, kad tik kāda banda neatnāk pie mums arī.

Lielkalns.

Kas tad tev teica? Avīzēs bija rakstīts?

Lielkalna kundze.

Ak tu Dieviņ! Vai tad vairs ir valdišana pasaulē.

Lielkalns.

Vai tad nav noķerti?

Sīpoliene.

Kur tad nu noķers, kur? Kas tādus var noķert. Kas tad drīkst klāt ķerties. Un kur nu avīzēs. Avī-

zēs jau nedrīkst nemaz. Bet tas nu ir tiesa, skaidri
taisnība. Redz kur Lejnieku Spricis no Šenberģes
atbraucis — saka briesmu lietas. Nedzirdētas lietas!
Un ziniet — ar maskām!

Lielkalna kundze.

Tagad jau tās naktis garas. Rudens arī klāt.
Lai Dieviņš pasarga. Kad tik nūdien neienāk pie
mums. Lielceļa mala.

Lielkalns (errīgi).

Velns arī grūda to Krišu uz Jelgavu taisni šo-
dien. Vajaga un vajaga! (Staigā uztraucies, pieiet pie
loga lūkoties.)

Sīpoliene.

Ak tad nav vis mājās? Vai dieviņ, vai!

Lielkalna kundze.

Tik vien jau ir kā tās divas meitas un vecais
Jurka pie zirgiem. Vai tad Kazis kāds puisiets, —
gana zēns vien ir.

Sīpoliene.

Kas tad tas bij, kas nupat tur gar rudzu lauku
aizgāja? Tā kā pa krēslu nevarēju saredzēt.

Lielkalna kundze.

Tas jau mūsu kaimiņš, tas Cīrulis.

Sīpoliene.

Vai! Tam jau gan kā vecam zaldātam esot šau-
jamie daikti vis. Vajadzēja to pašu palūgt. Tīri ne-
labi metas, kad vakars nāk... Lai Dievs sarg!

Lielkalna kundze (Lielkalnam).

Nu ko tu domā, tā staigādams? Ko tad nu darīsim? Vajadzētu iet vai uz kaimiņiem.

Lielkalns.

Ko nu domā, ko nedomā! Vai tad jau nu tūlīt kas būs. Neplukšķiet tik daudz!

Sīpoliene.

Ko tur var zināt! Ko var zināt. Vai tad šie kliegdami nāks. Vajaga tik aizslēgēt logus! Nudie. Labi stipri aizslēgēt logus un tik noslēgt durvis. Ko tad citu var darīt. Bet labāk gan būtu, kad tas Cīrulis ar šaujamo... Viņš gan par aizsargu ar skaitās... Vai, vai. Sirds nudien tā kā pavisam aizkusa... (Apsēžas.) Puch! (Slauka sviedrus.)

Lielkalna kundze (Lielkalnam).

Nu nevajadzēja vis tik traki aizraidīt — prom. Tu jau ar kā negudrs. Nemas ar kaimiņu... .

Lielkalns.

Vai tad es ko... Tu gan ņēmieš vairāk. Runā nu!

Lielkalna kundze.

Vajadzētu pasūtīt Kazi, lai palūdz atnākt. Bet ar šaujamo.

Lielkalns.

Kur nu! Ko tad šis teiks. Nerunā niekus.

Lielkalna kundze.

Ak, nieki gan. Nu redzēs, kas tie ir par niekiem. (Lielkalnam.) Vajadzētu parunāt ar Zentu.

Sīpoliene.

Zentiņ, ko tad tu te viena sēdi? Vai nemaz no tiem bandītiem bailes nav? Vai dieviņ!

Zenta (smīn).

Ko tad man bīties. Viena pate dzīvība. Ne man mantas, ne naudas. Kas mani laupīs.

Lielkalna kundze.

Nerunā nu tā. Kas tā par valodu. Aizbīdi logiem slēgus! Būs drošāk. Paliek jau tumšs.

Sīpoliene.

Aizbīdi gan meitiņ; pašlaik paliek tumšs. Lietus arī list. Riktīgs laupītāju laiks! Rudeni jau tas ir... (Zenta aizbīda slēgus no iekšpuses, Lielkalns un Lielkalna kundze sarunājas ar rokām mētādami.)

Sīpoliene.

Vai die! Nu ir nakts klāt! Nu es vairs mājās netikšu. Man ir bailes iet gar birzi. Jau šurp nākot tā kā čaukstēja vien kaut kas krūmos. Vai tad nevarētu palikt pie jums pa nakti? Tikpat jau drošāk. Parunātos.

Lielkalna kundze.

Paliec vien, paliec. Tā kā drošāk, kad viens cilvēks vairāk. (Uz Lielkalnu.) Eļ un pasaki tak, lai noslēdz pie laika staļļus un klētis... Drošāk vien būs.

Lielkalns (īgni).

Klusi nu labāk. Ir gan posts ar tiem sieviešiem... (Staigā pa istabu uztraukts.) Kur tu liki kumodes atslēgu? Man tur vajadzība. Dod šurp! (Panem atslēgu no Lielkalna kundzes un ieiet savā istabā.)

Sīpoliene (piespiezdamās pie krāsns, bailīgi).

Jā, tā tas ir ar tiem banditiem. Kas to agrāk bij dzirdējis. Bet nu, kā jau saka, vairs ne Dieva, ne velna nebīstas. Tikai bandīti un laupītāji vien... Lai dieviņš ir žēlīgs... Tāpat kā pagājušo gadu, kad tur manai nelaiķa svainienei. Tikko grib iet gulēt, tā pie loga klauvē... Tā kā ar dūri...

Lielkalna kundze.

Ak, klauvē?

Sīpoliene.

Jā, klauvē. Tā uz vienas reizes... tā uz vienas reizes, vai zīniet...

(Pēkšņi pie loga stipri pieklauvē.)

Abas (sastingst).

Vai! Vai... Dzird! Nudie klauvē... (Klauvēšana atkārtojas; abas meklē kur paslēpties. Zenta pieceļas un iet pie loga, grib lūkot. Pie durvīm klauvē skarbi.) Vai die! Vai die! Nu ir klāt!

Balss (aiz durvīm).

Durvis vaļā! Policija!

(No savas istabas izsteidzas Lielkalns, uztraukts pa kabatām meklēdams.)

Lielkalns.

Kas tur bija? Kas tur klauvēja?

Sīpoliene (sāk nelabi vaimanāt).

Vai, vai, vai! Glābiet! Glābiet! (Grib skriet pa durvīm ārā. Viņai pretī nāk laupītājs — liels, garš cilvēks. Sejai priekšā rupja drēbe nokārusies. Acu vietā lieli caurumi. Rokā viņam revolveris.)

PIEKTAIS SKATS.

Tie paši. Laupītājs.

Laupītājs.

Rokas augšā! Viens, divi!... Rokas augšā!
Būs vai nē?

Sīpoliene (nelabā balsī).

Vē! Vē—ē! Ēhh—ē—eē! (Nokrīt kā maiss pie zemes.) Dievs Kungs esi man nabb-a-ga grēcniekam žēlīgs! Vēh—e—e!

Lielkalna kundze (tāpat nokrīt viņai blakus. Lielkalns paceļ rokas. Tāpat arī Zenta).

Apžēlojies, apžēlojies! Mīlais brālīt!

Laupītājs (savādā balsī).

Visi prom, otrā istabā! Un nekustēties ne soli. Prom! Rokas augšā! Prom! Kas kustēs — tas mirs! Māja ir aplenkta. Ne pīkstēt, ne kustēt! Tā, prom!

Sīpoliene (kūlenodama pirmā aizskrien).

Nudie, nomiršu, bet neviena vārda neteikšu. Mīlais brālīt! Bra—ā—ā—līt!

Laupītājs.

Saturi muti, vecā! (Kad Zenta grib iet.) Nē, jaunkundze paliks tepat un parādīs man, kas vajadzīgs. Un nu mierā! Kas kustēs, tas mirs!

(Kad visi ir izgājuši, viņš aizgrūž durvis, pieiet pie Zentas un noņem masku. Tas ir Cīrulis.)

SESTAIS SKATS.

Zenta, Cīrulis.

Zenta (lielā pārsteigumā).

Cīruļa kungs! Bet... Kas tad tas?

Cīrulis (krata ar pirkstu).

Klusu! Nebrīnaties! Es citādi nevarēju. Paklausaties.

Zenta.

Jūs laupītājs!?

Cīrulis (smejās).

Ja. Vai tad jūsu tēvs un māte mani nenosauca par laupītāju? Te es esmu. Es teicu, ka to apvainojumu es necietišu.

Zenta.

Un ko jūs gribat tagad darīt?

Cīrulis (jautri).

Laupīt! Protams, ko tad citu.

Zenta.

Tā? Bet Cīruļa kungs...

Cīrulis.

Nebaidaties par daudz, Zenta. Naudas un mantas man nevajaga. Es gribu laupīt to, kā man vajaga. Es nācu Jūs nolaupt.

Zenta.

Es nesaprotu, ko jūs domājat?

Cīrulis (smejas).

To tūlīt redzēsīm. Tad jūs sapratīsāt. Bet kad būs vajadzīgs, tad tik turaties pie manis klāt un nelaidiet vaļā. Nelaidiet tik vaļā. Tā... Un tagad es uzbrukšu tam laupītājam un aizdzīšu to. (Viņš steidzīgi pieskrien pie durvīm un sāk dauzīties un kliegt.) Ē! Kas tur ir! Kas te ntoiek! Stāvi! Rokas augšā, bandit! Stāvi vai

es šaušu! Pagaidi! (Atrauj durvis ar troksni vaļā.) Stāvi! Pagaidi! (Izskrien ārā kliegdams, dzird vairākus šāvienus un kliegzienus: Pagaidi! Stāvi. Tad klusums. Tad viņš atkal iesteidzas no āra un sauc.) Tā! Tas vairs atpakaļ nenāks. Zenta! Zentas jaunkundze, nebīstaties. Es tas esmu! Kur ir citi ļaudis! Nebīstaties!

Z e n t a (spēlē līdzī vīnam).

Ak, Cīruļa kungs! Cīruļa kungs! Vai, kā es nobijos, vai! Glābiet mūs, Cīruļa kungs, glābiet! Tēvs un māte ir otrā istabā...

C ī r u l i s (paver durvis).

Lielkalna kungs, nākat šurp! Laupītāji ir prom! Es viņiem sadevu labas pupas, tie vairs šai pusē nerādīsies. Nākat ārā! Nākat šurp!

SEPTĪTAIS SKATS.

Lielkalns, Cīrulis, Zenta, Lielkalna kundze, Sīpoliene.

(Visi bailīgi, drebēdami, iznāk no otras istabas.)

L i e l k a l n s.

Jūs, Cīruļa kungs... jūs mūs izglābāt. Kur viņi palika?

L i e l k a l n a k u n d z e.

Cīruļa kungs... Mūžam, mūžam neaizmirsīsim!
Ak, laime!

S ī p o l i e n e.

Ūh! Ūh! Kungs Jēziņ! Vai die kā nu man svīst. (Atkrīt uz krēsla.) Ūdeni, ūdeni!

C ī r u l i s (revolveri rokā).

Apmierināties! Tas vairs nenāks atpakaļ.

Lielkalns.

Kā jūs gadījaties te, Cīruļa kungs! Kas par laimi!

Cīrulis.

Kad jūs mani nosaucāt par laupītāju, es iedams iedomājos, ka te varētu gan uznākt laupītājs. Tādi bagāti un lepni cilvēki. Un tā iedams aiz klētīm, gar dārza malu redzēju ka lien divi savādi tipi. Tūlīt sapratu, ka nav labi un sekoju tiem. Tiklīdz viņi ie-nāca, es dzirdēju vaimanas. Taisnību sakot, ja ne-būtu Sīpoliene tik stipri kliegusi, tad es nedzirdētu... Tad es izvilku savu revolveri un maksāju tiem kas nākas...

Lielkalns (sniedz Cīrulim roku).

Paldies... paldies, Cīruļa kungs.

Lielkalna kundze.

Jūs mūsu glābējs... Neņemiet ļaunā, ka mēs tā...

Cīrulis (lepni).

Atvainojiet... Jūsu dēļ diezin vai būtu atgriezies. Man bija cits te jāglābj. Zentas jaunkundze... Bet tagad man jāiet. Ar dievu! (Grib iet.)

Zenta (krīt ap kaklu Cīruļam).

Cīruļa kungs! Jūs... Es... es te vairs viena nepalikšu! Es jūs vairs nelaidīšu vaļā. Ja jūs ejiet.. es eju līdz! Es viena te vairs nedzīvoju. Ko var zināt...

Lielkalns.

Es jūs ļoti lūdzu, Cīruļa kungs...

Cīrulis.

Ko?

Lielkalns.

Paliekat pie mums...

Sīpoliene.

Vai die, neejiet prom mīlais jaunskungs, neejiet prom. Tie bandīti mūs apēdīs! Žēlīgais jaunskungs, žēlojat manu dvēseli vēl šo reiz.

Lielkalna kundze.

Cīruļa kungs, es jūs lūdzu...

Cīrulis.

Paldies! Bet man nav ne laika ne gribas apsargāt jūsu mantu un māju. Ejiet meklējiet citus sargus. Man ir jāiet, jo, varbūt, tur pie manis arī var ielauzties tie bandīti.

Zenta (ķeras viņam klāt).

Nē, nē, Cīruļa kungs! Es te nepalikšu. Nemiet mani līdzī. Es gribu dzīvot...

Cīrulis.

Nu, nākat līdz, Zentas jaunkundze. Es jau te nevaru palikt. Mani te pašu sauc par laupītāju. (Ved Zentu uz durvīm.) Nākat!

Lielkalna kundze (Lielkalnam).

Nu, runā nu, runā! Mēs citādi esam beigti.

Sīpoliene (pieķeras Cīruļam pie svārkiem).

Vai die, mīlais jaunskungs, ņemat mani arī līdzī. Es jūs arī vaļā nelaidīšu. ņemat mani arī.

Cīrulis (kratās nost).

Liec mani mierā, vai prātu esi pazaudējuse. No tevis jau bēgtu pats velns, netikai laupītājs.

Sīpoliene (neatlaižas).

Mīlais, žēlīgais, nūdien nelaidīšu. Es vēl gribu dzīvot...

Lielkaīns (nāk Cīrulim klāt).

Cīruļa kungs! Piedodiet, lūdzu. Tas bija pārpratoms šodien ko es jums teicu. Es jūs lūdzu paliekat... Paliekat...

Cīrulis.

Cik ilgi? Jums par sargu?

Lielkaīns.

Paliekat... uz visiem laikiem, ja gribat. Dzīvosim kopā.

Lielkalna kundze.

Uz visiem laikiem, Cīruļa kungs! Lūdzu! Lūdzu! Zenta, nu saki tu arī kaut ko.

Zenta (priecīga).

Cīruļa kungs... Ja jau visi tā grib...

Cīrulis.

Vai tas nozīmē, Lielkalna kungs, ka jūs man novēlat savu meitu?

Lielkaīns (sniedz viņam roku).

Protams! Protams! Šinīs laikos mums tādi cilvēki, kā jūs, nepieciešami.

Cīrulis.

Labi! Paldies par uzticību! Sargāšu savu Zentu, kā savu dzīvību. Paldies, Lielkalna kungs. (Sniedz viņam roku un skūpstā roku Lielkalna kundzei.)

Sīpoliene (priecīga, dzīva).

Tā, tā, tā, tā!... Jau paliek labāk. Mīlais jaunkungs, ņemiet tik savu Zentu un glābiet mūs. Tā, tā, tā. Paldies Dieviņam! Ak šitās briesmas!

Lielkalns (sievietēm).

Klājiet nu galdu! Uz tām laimīgām beigām būsim arī paši laimīgi!

Z e n t a (Cīruļam ar pirkstu draudēdama, šķelmīgi).

Bandits! Bandits! Īsts laupītājs!

Lielkalns.

Bet vai ziniet — vajadzētu tomēr palūkoties, kur tie laupītāji palika? Kad tikai tie atkal...

Cīrulis (attura viņu).

Lielkalna kungs, nebēdājaties. Neviens laupītājs te vairs nerādīsies. To es skaidri zinu. Tagad ir miers. Esiet pilnīgi bez bēdām. Vai nav tā, Zenta? Ko tad viņi te vairs laupīs? Vai Sīpolieni?

Z e n t a (smejas).

Bet ir gan jums ķēriens, Cīruļa kungs!

Cīrulis (tāpat; zīmīgi).

Ha, ha, ha! Katrs tiek uz priekšu, kā prasdams.

Lielkalna kundze (Lielkalnam, galdu klādama).

Sameklē nu, vecais, kaut ko stiprāku uz tām izbailēm... Nu jau ir labi! Paldies dieviņam!

Sīpoliene.

Paldies dieviņam, paldies dieviņam! Bet šitās briesmas! Šitās briesmas! (Atkrit krēslā un slauka sviedrus.)

Priekšgars.